

Yritystä uralle! – Maahanmuuttajat jatko-opintoihin ja työhön toisen ja korkea-asteen yhteishankkeessa

Suomen työmarkkinoille tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän maahanmuuttajia. Toisaalta monien maassa jo asuvien kansainvälisten opiskelijoiden ja muista syistä tänne muuttaneiden voi olla vaikea työllistyä suomen kielen taidon puutteiden ja mahdollisten ennakkoluulojen vuoksi. Miten maahanmuuttajien jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia voisi parantaa? Helsingin seudun kauppakamarin rahoituksella käynnistetty hanke Yritystä uralle! etsii ratkaisuja Business Collegen ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Julkaistu: 13. helmikuuta 2019 | Kirjoittanut: Tuula Jäppinen, Birgitta Nelimarkka ja Riitta Yli-Tainio

Vieraskielisten opiskelijoiden määrä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Business College on liiketoiminnan sekä tieto- ja viestintätekniikan koulutusalojen ammatillinen oppilaitos, jossa järjestetään opetusta sekä suomen että englannin kielellä. Business Collegessa vieraskielisten osuus opiskelijoista on jo noin 30 prosenttia (Huotari 2018). Koulutuksen alussa edellytetään opiskelukielen taitoa tasolla B1.1. B1-tasoista suomen taitoa pidetään kynnystasona käytännönläheiseen työhön (Pöyhönen, Tarnanen, Kyllönen, Vehviläinen & Rynkänen 2009, 13), mikä saa vahvistusta työllistymisluvuista: ammatillisen perustutkinnon Uudellamaalla suorittaneet vieraskieliset ovat työllistyneet yhtä hyvin kuin kantasuomalaiset opiskelijat (Huotari 2018).

Ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa lähtökohtana on, että opinnoissa tarvittava suomen kielen taito tulisi hankkia perusopetuksessa tai kotoutumiskoulutuksessa, ja siksi suomi toisena kielenä (S2) -opintojen tarjonta ammatillisen koulutuksen aikana on suppea (OKM 2017, 11–13). Suomen kielen taito ei kehity riittävästi korkeakouluopintoja ajatellen, ja monen maahanmuuttajan jatko-opintopolku korkeakouluun katkeaa suomen kielen taidon puutteisiin. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Helsingin-toimipisteissä yli 98 % suomenkielisen liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoista on Suomen kansalaisia. Vaikka kansalaisuus ei suoraan kerro kielellisestä taustasta, luku antaa käsityksen vieraskielisten opiskelijoiden vähyydestä.

Ammattikorkeakouluissa englanniksi opiskeleville ns. kansainvälisille opiskelijoille järjestetään opetusta suomen kielen alkeissa, mutta kurssitarjonta on vähäistä tai olematonta peruskielitasotason (A-tason) kurssien jälkeen (Saarinen, Vaarala, Haapakangas & Kyckling 2016, 38). Esimerkiksi liike-elämän asiantuntijatehtävissä toimiminen vaatisi kuitenkin B2-tasoista suomen kielen taitoa (Jäppinen 2011). Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden urapolulla on siis kaksi vaikeasti läpäistävä kapeikkoo: siirtymä toiselta asteelta suomenkielisiin korkeakouluopintoihin ja työllistyminen englanniksi suoritettua tutkinnon jälkeen koulutusta vastaavaan työhön Suomessa.

Helsingin seudun kauppakamari teki vuonna 2017 satavuotisjuhliensa kunniaksi lahjoituksen Business Collegelle (entinen Suomen Liikemiesten Kauppaopisto) ja Haaga-Helia ammattikorkeakoululle käynnistäen näiden oppilaitosten yhteishankkeen Yritystä uralle!. Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan molempien oppilaitosten maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille opetusta, jossa suomen kielen ja yrittäjyystaitojen koulutusta integroidaan. Hankkeen tavoitteena on toisen asteen ja korkea-asteen opettajien ja opiskelijoiden verkostoituminen, oppimisympäristöjen sekä opetus- ja ohjausmenetelmien kehittäminen, toiminnallisuus sekä opettajien osaamisen kehittäminen kokeilevan työn menetelmin. Business Collegen ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun yhteistyötä helpottaa se, että oppilaitokset sijaitsevat naapurirakennuksissa.

Yhteistyö kursseilla

Hankkeen opetuskokeilut ajoittuvat lukuvuoteen 2018–2019. Syyslukukaudella 2018 on järjestetty opintojaksoja, joihin on osallistunut molempien oppilaitosten opiskelijoita ja joista osa on suunniteltu ja toteutettu molempien oppilaitosten opettajien yhteistyönä.

Opintojaksojen teemat liittyvät työelämään hakeutumiseen, verkostoitumiseen ja työyhteisöissä toimimiseen. Opiskelijat ovat muun muassa saaneet ohjausta CV:n, video-CV:n ja LinkedIn-profiilin luomisessa. Mentorointikurssin osallistujille on hankittu omat työelämämentorit, joiden kanssa opiskelijat tapaavat kuukausittain ja raportoivat tapaamisistaan. Viestintäkurssin opiskelijat ovat kirjoittaneet Juurru Suomeen -blogia (<http://juurru-suomeen.blogspot.fi>) ja tehneet lehteä. Opiskelijat ovat myös järjestäneet erilaisia tapahtumia, osallistuneet koulun ulkopuolisiin tapahtumiin ja käyneet tutustumassa erilaisiin organisaatioihin.

Business College
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
HELSINGIN SEUDUN KAUPPAKAMARI

ARVOKKUUTTA TULEVAISUUTEEN

19.11.2018 klo 13:00-14:30 Haaga-Helian Pasilan Kampuksen auditorio

GLOBAL DIGNITY
Finland

1 lava
250 vierasta
1,5 tuntia
6 inspiroivaa puhujaa ja esiintyjää

YASU JUUKOLA
BAMBI DANG
ALEXANDER GRADDY
EUCA NCUBE
JASMINE SINGH
LENA PUSHKARJOVA
JEVGENI SÄRKI

#arvokassina #haagahelia
#globaldignityfi #bchelsinki

Kuva 1. Opiskelijat toteuttivat Arvokkuutta tulevaisuuteen -tapahtuman yhdessä kansainvälisen Global Dignity -järjestön kanssa. Monet tapahtuman puhujista olivat oppilaitosten omia alumneja. Kaikki puhuivat suomeksi.

Kaikki hankkeen toiminta on suomenkielistä. Kursseille on osallistunut merkonomiksi suomen kielellä opiskelevia tai juuri valmistuneita maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ja ammattikorkeakoulussa eri ohjelmissa englanniksi opiskelevia kansainvälisiä opiskelijoita. Opettajina on ollut sekä substanssiaineiden että suomen kielen ja viestinnän opettajia molemmista oppilaitoksista.

Perusajatuksena hankkeessa on, että kielenopetus integroidaan kaikkeen tekemiseen eikä erillisiä suomen kielen kursseja ole järjestetty. Kaikki opettajat ovat siis myös kielenopettajia, eli hankkeessa toteutetaan kielitietoista opetusta. Kirjallisia materiaaleja ja ohjetekstejä on selkokielistetty, ja opettajat kiinnittävät huomiota puhetapaansa tunneilla. Useimmilla kursseilla on ollut samanaikaisopetusta eli substanssiaineen opettaja ja suomen kielen opettaja ovat olleet yhtä aikaa luokassa. Silloin on pysähdetty selittämään vieraita tai keskenään sekaisin meneviä sanoja ja vaikeaksi osoittautuneita kielen rakenteita, ja suomen opettaja on ohjannut kirjoitustehtävissä. Myös muut kuin suomen opettajat ovat antaneet opiskelijoille palautetta harjoitustehtävien kieliasusta.

Kuva 2. Opiskelijat tutustuivat toisiinsa suomalaisia ruokia valmistaen Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opetuskeittiössä syyskuussa 2018. Ryhmytyminen erilaisten aktiviteettien avulla onnistui erinomaisesti.

Väyläopinnot tukevat siirtymää korkeakouluun

Yksi Yritystä uralle! -hankkeen toimenpiteistä liittyy väyläopintoihin. Termillä (jatko)väyläopinnot ja -ohjaus tarkoitetaan ammatillisen toisen asteen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun välistä siirtymävaihetta tukevia opintoja ja ohjausta (Ikonen & Kuoppala 2018, 3). Business College ja Haaga-Helia ovat jo aiemmin sopineet väyläopinnoista, joiden tavoitteena on tarjota liiketoiminnan sekä tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto-opiskelijoille mahdollisuus siirtyä sujuvasti toiselta asteelta ammattikorkeakouluopintoihin ja näin lyhentää valmistumisaikaa tradenomiksi noin yhdellä vuodella. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toisen asteen merkonomi- ja datanomiopiskelijat ovat opintojensa loppuvaiheessa siirtyneet Haaga-Helian avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiksi, alkaneet suorittaa tradenomitutkintoon vaadittavia opintoja ja osallistuneet näyttöihin, joissa ovat todentaneet aikaisemmin hankittua osaamistaan. Heidän on tarkoitus hankkia 60 opintopistettä yhden tai kahden lukukauden aikana. Tämä pistemäärä ja vähintään arvosanan 3 keskiarvo vaaditaan, jotta voi tulla hyväksytyksi tutkinto-opiskelijaksi ammattikorkeakouluun.

Hankkeen mukana tullut ohjaus on mahdollistanut sen, että myös maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat päässeet mukaan väyläopintoihin. Hankkeen avulla on ollut mahdollista palkata opinto-ohjaaja, joka antaa henkilökohtaista tukea maahanmuuttajataustaisille väyläopiskelijoille. Tavallisesti opinto-ohjausta ei voi tarjota samassa määrin. Hyväksi ohjauksen muodoksi ja henkilökohtaisen yksilöohjauksen tueksi on muodostunut WhatsApp-ryhmä, jossa opinto-ohjaaja neuvoo ja informoi opiskelijoita. Lisäksi tämä ryhmä on osoittautunut vertaistuen muodoksi. Jos joku opiskelija osaa vastata toisen kysymykseen, vastaus tulee usein ennen kuin opinto-ohjaaja ehtii reagoida. Nämä tilanteet ovat varsinaisia onnistumisen hetkiä.

Opiskelijat ovat olleet hyvin innostuneita opiskelemaan, mutta monilla on ollut se käsitys, että he saavat hyväksiluvut tekemättä kovinkaan paljon töitä. Monelle on tullut yllätyksenä, että väyläopinnot ovat varsin haastavia. Etenkin raporttien kirjoittaminen ja tietotekstien, esimerkiksi juridiikan alan tekstien, lukeminen on monelle todella vaikeaa. Myös opiskelijoiden elämäntilanteet vaikuttavat paljon opinnoissa etenemiseen. Monet ovat keskeyttäneet väyläopinnot erinäisistä syistä, vaikka ovat menestyneet hyvin opinnoissaan. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi kiinnostava työpaikka, oman ajan puute, perheen kanssa vähiin jäänyt aika ja tulevaisuuden suunnitelmissa tapahtuneet muutokset.

Onnistumisen edellytyksenä on motivaatio ja halu viedä opintojaan eteenpäin. Onnistuessaan väyläopinnot ovat hieno mahdollisuus syventää jo hankittua osaamista ja päästä nopeutetussa tahdissa opiskelemaan ammattikorkeakoulussa. Sujuva siirtyminen toiselta asteelta korkea-asteelle luo selkeän opintopolun, jota työharjoittelut ja mahdollinen osa-aikatyö täydentävät. Opiskelijoiden pitää olla omatoimisia ja valmiita ottamaan asioista selvää. Toisaalta ohjausta tarvitaan, jotta väyläopinnot etenevät.

Väyläopintoja on tarjottu eri puolilla Suomea jo useita vuosia, ja toimintaan on luotu valtakunnalliset suositukset, jotka julkaistiin vuoden 2018 lopulla (Juutilainen, Lätti, Paldan & Ikonen 2018). Väyläopintoja voi alkaa tarjota, vaikka oppilaitokset eivät olisi tehneet aiemmin yhteistyötä. Yhteistyön rakentaminen vaatii kuitenkin resursseja: tarvitaan yhteyshenkilöt sekä paljon viestintää ja halua tehdä asioita yhdessä. Onnistuneissa väyläopintokokeiluissa on havaittu hyväksi käytännöksi ns. opettajaparit molemmista oppilaitoksista.

Yhteistyö vaatii suunnittelu-aikaa ja sitoutumista

Hanke-aikaa on vielä puolisen vuotta jäljellä, mutta monta opinpaikkaa on jo havaittu. Yhdeksi yhteistyön haasteeksi on osoittautunut tutkintojen erilainen rakenne. Ammattioppilaitosten koulutus koostuu tutkinnonosista ja osaamisen näytöistä, ammattikorkeakouluissa sen sijaan yksittäisten opintojaksojen tai laajempien opintokokonaisuuksien muodostamista perus-, ammatti- ja suuntautumisopinnoista. Erilaisista lähtökohdista ponnistava yhteissuunnittelu vaatii aikaa. Opetussuunnitelmien sisältöjen ja tavoitteiden tunteminen käytännön tasolla puolin ja toisin on suunnittelun välttämätön edellytys (ks. myös Höglund & Liukkonen 2018). Teoriatasolla annettu tieto tutkinnonrakenteesta ei välttämättä lisää ymmärrystä tarvittavalla tasolla.

Tarkasteltaessa yhteistyötä edistäviä tekijöitä nousevat asiantuntijoiden avoimuus ja kokeilunhalu merkittäviksi tekijöiksi. Lisäksi kaikkien pitäisi ymmärtää yhteistyön tavoitteet samalla tavalla ja voida sitoutua niihin. Tähän emme osanneet alkuvaiheessa kiinnittää riittävästi huomiota, mikä on aiheuttanut joitakin väärinkäsityksiä ja toiminnan muutostarpeita matkan varrella. Parhaimmillaan yhteiset tavoitteet ja tavat päästä niihin sovitaan yhdessä hyödyntäen kaikkien asianosaisten tietotaitoa. Kahden oppilaitoksen yhteistyö on onnistunut parhaiten silloin, kun tekemisellä on ollut konkreettinen tavoite, kuten lehden tekeminen tai tapahtuman järjestäminen, ja kun toiminta on ajoitettu lukujärjestykseen niin, että se ei kilpaile muun opetuksen kanssa.

Hankkeessa mukana olevien 12 opettajan osaaminen on keskenään erilaista, mikä on ollut selkeä vahvuus. Vaikka emme etukäteen aina osanneet arvioida, miten opettajien osaamisprofiilit täydentävät toisiaan, olemme pystyneet työnkuvan muutoksilla rakentamaan kursseille sopivat kokonaisuudet. Joustavat muutokset ovat olleet mahdollisia, koska opettajien tehtäviä ei alussa määritelty tiukasti, vaan hanketyöskentelyyn osoitetun tuntimäärän käytöstä on voinut sopia oman opettajatiimin ja projektipäällikön kanssa. Tällainen työskentelytapa voi

kuitenkin aiheuttaa ongelmia ehtimisessä ja työssäjaksamisessa, jos muu työ ei joustu lainkaan tai tapahtuu odottamattomia muutoksia. Löyhästi kuvailtu ja muuttuva vastuualue vaatii tekijöiltään joustavaa ja muutoksiin valmista asennetta.

Miten tästä eteenpäin?

Syksyllä aloitetut kurssit jatkuvat koko lukuvuoden ajan, mutta kevätlukukaudella 2019 kokeillaan vielä uusiakin työtapoja, kuten työharjoittelun aikaista suomen kielen tukea vieraskielisille ammattikorkeakouluopiskelijoille. Luokkatyöskentelyn painopiste on keväällä yrittäjyydessä. Siihen liittyvää opetusta ja muuta toimintaa toteutetaan entistä tiiviimmin yhdessä oppilaitosten kesken. Kevään työskentelyssä pyritään ottamaan opiksi syksyn kokemuksista.

Hankkeen tulosten analysointi on vielä edessäpäin, mutta opettajien näkökulmasta voi jo nyt sanoa, että yksi parhaista asioista on ollut mahdollisuus tutustua hienoihin kollegoihin sekä oman organisaation eri yksiköistä että naapurioppilaitoksesta. Verkostot jäävät varmasti elämään ja voivat synnyttää yhteistyötä jatkossakin. Myös opiskelijoiden kanssa työskentely on ollut suuri ilo. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat olleet hyvin kiitollisia kaikesta saamastaan opetuksesta ja ohjauksesta ja tuoneet sen myös esiin avoimemmin kuin kantasuomalaiset opiskelijat tavallisesti tekevät.

“Hankkeessa on voinut tehdä asioita eri tavoin kuin yleensä ja miettiä opetusta uudesta kulmasta; vähän ravistella rutiineja. Ohjauksellinen ote on ollut hankkeessa keskeistä, ja se on tuntunut toimivalta ja hauskalta.” Hankkeen opettaja

Tuula Jäppinen on suomen kielen ja viestinnän lehtori Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa.

Birgitta Nelimarkka on lehtori ja opinto-ohjaaja Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa.

Riitta Yli-Tainio on kehityspäällikkö ja hankkeen projektipäällikkö Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa.

Lähteet

Huotari, H. 2018. Pääkirjoitus. Miljoonalla osaavaa työvoimaa ja yrityslähtöistä koulutusta. *Täsmä*. Yritystä uralle! -hankkeen lehti. Business College ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Höglund, T. ja Liukkonen, N. 2018. Yhteisopettajuus – herkku vai myrky? Ajatuksia ja kokemuksia yhteisopettajuudesta matkailukoulutuksesta ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden parissa. Teoksessa Ikonen, P.-I. ja Voutila, K. (Toim.) 2018. *Jatkoväylällä. Yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun*. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli. S. 39–43. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-110-1> (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-110-1>)

Ikonen, P.-E. ja Kuoppala, E. 2018. Lukijalle. Teoksessa Ikonen, P.-I. ja Voutila, K. (Toim.) 2018. *Jatkoväylällä. Yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun*. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli. S. 3–4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-110-1> (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-110-1>)

Juutilainen P., Lätti M., Paldan E. ja Ikonen P. 2018. *Jatkoväyläopinnot ja -ohjaus: Valtakunnalliset suositukset jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämiseen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä*. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. [URN:ISBN:978-952-344-112-5](https://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-112-5) (<https://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-112-5>)

Jäppinen, T. 2011. Suomen kielen taidon riittävyys yritysten aikapaineisissa puhetilanteissa esimiesten ja työharjoittelijoiden kuvaamana. *Puhe ja kieli*, 31:4. <https://journal.fi/pk/article/view/4754> (<https://journal.fi/pk/article/view/4754>)

OKM 2017. *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset II*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu ja 2017:5. <https://minedu.fi/documents/1410845/4240776/maahanmuuttoraportti.pdf> (<https://minedu.fi/documents/1410845/4240776/maahanmuuttoraportti.pdf>)

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Kyllönen, T., Vehviläinen E.-M. ja Rynkänen, T. 2009. *Kielikoulutus maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa. Tavoitteet, toteutus ja hallinnollinen yhteistyö*. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä. <http://www.solki.jyu.fi/julkaisee/maahanmuuttajienkielikoulutus.pdf> (<http://www.solki.jyu.fi/julkaisee/maahanmuuttajienkielikoulutus.pdf>)

Saarinen, T., Vaarala, H., Haapakangas, E.-L. ja Kyckling, E. 2016. *Kotimaisten kielten koulutustarjonta kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille*. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/49934> (<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/49934>)

Artikkeliin viittaaminen

Jäppinen, T., Nelimarkka, B. & Yli-Tainio, R. (2019). Yritystä uralle! – Maahanmuuttajat jatko-opintoihin ja työhön toisen ja korkea-asteen yhteishankkeessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(1). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2019/yritysta-uralle-maahanmuuttajat-jatko-opintoihin-ja-tyohon-toisen-ja-korkea-asteen-yhteishankkeessa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2019/yritysta-uralle-maahanmuuttajat-jatko-opintoihin-ja-tyohon-toisen-ja-korkea-asteen-yhteishankkeessa>)